

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Josefa Fialy (soudce zpravodaje) a soudců Jana Filipa a Pavla Šámala o ústavní stížnosti stěžovatele **Ing. J. J.**, zastoupeného Mgr. Jakubem Hajdučíkem, advokátem, sídlem Sluneční náměstí 2588/14, Praha 13 – Stodůlky, proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. května 2021 č. j. 30 Cdo 3922/2020-181, usnesení Městského soudu v Praze ze dne 20. března 2020 č. j. 53 Co 97/2020-151, usnesení Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 10. prosince 2019 č. j. 18 C 52/2015-141, rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. května 2019 č. j. 30 Cdo 1838/2017-125, rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 24. října 2016 č. j. 53 Co 205/2016-77 a rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 18. února 2016 č. j. 18 C 52/2015-40, ve znění opravného usnesení ze dne 1. prosince 2016 č. j. 18 C 52/2015-81, za účasti **Nejvyššího soudu, Městského soudu v Praze a Obvodního soudu pro Prahu 1**, jako účastníků řízení, a **České republiky – Ministerstva financí**, sídlem Letenská 525/15, Praha 1 – Malá Strana, jako vedlejší účastnice řízení, takto:

- I. Usnesením Nejvyššího soudu ze dne 14. května 2021 č. j. 30 Cdo 3922/2020-181, usnesením Městského soudu v Praze ze dne 20. března 2020 č. j. 53 Co 97/2020-151, usnesením Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 10. prosince 2019 č. j. 18 C 52/2015-141 a rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 29. května 2019 č. j. 30 Cdo 1838/2017-125, bylo porušeno právo stěžovatele na náhradu škody způsobené nesprávným úředním postupem zaručené v čl. 36 odst. 3 Listiny základních práv a svobod.**
- II. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. května 2021 č. j. 30 Cdo 3922/2020-181, usnesení Městského soudu v Praze ze dne 20. března 2020 č. j. 53 Co 97/2020-151, usnesení Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 10. prosince 2019 č. j. 18 C 52/2015-141 a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. května 2019 č. j. 30 Cdo 1838/2017-125 se ruší.**
- III. Ve zbývajících částech se ústavní stížnost odmítá.**

Odůvodnění

I.

Skutkové okolnosti případu a obsah napadených rozhodnutí

1. Ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) a § 72 a násl. zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), se stěžovatel domáhá zrušení výše uvedených rozhodnutí s tvrzením, že jimi bylo porušeno jeho právo na náhradu škody

způsobené nesprávným úředním postupem zaručené v čl. 36 odst. 3 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

2. Z ústavní stížnosti a z vyžádaného soudního spisu Obvodního soudu pro Prahu 1 (dále jen „obvodní soud“) sp. zn. 18 C 52/2015 se podává, že stěžovatel se žalobou domáhal po vedlejší účastnici finančního zadostiučinění za nemajetkovou újmu, která mu vznikla v důsledku nepřiměřené délky odvolacího řízení vedeným před Finančním ředitelstvím pro hlavní město Prahu (dále jen „finanční ředitelství“). Uváděl, že dne 23. 1. 2006 podal žádost o převedení přeplatku na dani z přidané hodnoty (dále jen „DPH“) ve výši 14 773 Kč na daň z příjmů fyzických osob za rok 2005. Celková délka odvolacího řízení ovšem v této věci činila 6 let, 9 měsíců a 9 dnů. Obvodní soud napadeným rozsudkem konstatoval porušení stěžovatelova práva na vyřízení věci bez zbytečných průtahů (I. výrok), zamítl žalobu stěžovatelovu žalobu v části, kterou se domáhal priznání peněžní náhrady ve výši 86 250 Kč s příslušenstvím (II. výrok) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (III. výrok). Na základě odvolání obou účastníků Městský soud v Praze (dále jen „městský soud“) rozsudek obvodního soudu napadeným rozsudkem potvrdil a rozhodl o nákladech odvolacího řízení. Poté Nejvyšší soud napadeným rozsudkem oba rozsudky zrušil a věc vrátil obvodnímu soudu se závazným právním názorem, že daňové řízení není řízením, na které dopadá čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a do úvahy tak připadá pouze odškodnění za nesprávný úřední postup podle § 13 odst. 1 věta druhá nebo třetí zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 82/1998 Sb.“). Podle Nejvyššího soudu jde o skutkově samostatné nároky, které vycházejí jednak z délky odvolacího řízení před finančním ředitelstvím a jednak z délky navazujícího řízení před správními soudy.

3. V další fázi řízení obvodní soud, vázán právním názorem Nejvyššího soudu, podle kterého bylo mimo jiné nezbytné, aby stěžovatel konkrétně vymezil jednotlivé průtahy a určil, jakou částku z celkové sumy 86 250 Kč požaduje za konkrétní průtah (porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v zákonné nebo v přiměřené lhůtě ve správním řízení a řízení před správními soudy), vyzval stěžovatele k odstranění vad žaloby a současně poučil, jak má vady odstranit s tím, že neučiní-li tak, bude jeho žaloba odmítnuta. Jelikož stěžovatel ani k výzvě obvodního soudu nedoplnil tvrzení, u kterých z výše uvedených rozhodnutí shledává průtahy a jakou částku za takový průtah požaduje, zůstala žaloba neprojednatelná, a obvodní soud ji napadeným usnesením odmítl (I. výrok) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (II. výrok).

4. K odvolání stěžovatele městský soud napadeným usnesením potvrdil usnesení obvodního soudu a rozhodl o náhradě nákladů řízení, neboť dospěl k závěru, že odvolání stěžovatele není důvodné. Stěžovatelova žaloba i přes výzvu obvodního soudu neměla v souladu se závazným právním názorem obsaženým ve zrušovacím rozsudku Nejvyššího soudu náležitosti řádného žalobního návrhu z důvodu jeho neúplnosti a neurčitosti. Obvodní soud proto podle městského soudu správně vyzval stěžovatele k doplnění žaloby, avšak stěžovatel tento nedostatek žaloby neodstranil. Ani po doplnění žaloby tak nebylo zřejmé, jakou částku stěžovatel požaduje za každé jednotlivé porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v zákonem stanovené nebo v přiměřené lhůtě, když

stěžovatel nadále setrval na nesprávné koncepci svého nároku jako celistvého nároku spadajícího pod čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

5. Následné dovolání stěžovatele Nejvyšší soud napadeným usnesením odmítl a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Přípustnost dovolání podle Nejvyššího soudu nemohla založit stěžovatelem tvrzená aplikovatelnost čl. 41 Listiny základních práv Evropské unie, neboť toto ustanovení nelze aplikovat vůči členským státům, nýbrž vůči orgánům, institucím a jiným subjektům Evropské unie. Listinu základních práv Evropské unie nadto podle Nejvyššího soudu nelze pro případ stěžovatele využít ani z hlediska kritéria *ratione temporis*. Nejvyšší soud rovněž neshledal důvod, proč by měl k Soudnímu dvoru Evropské unie podávat předběžnou otázku k dosahu použitelnosti čl. 41 Listiny základních práv Evropské unie, neboť výklad tohoto článku považoval za *acte claire*. K nálezu Ústavního soudu ze dne 14. 10. 2020 sp. zn. II. ÚS 570/20 (všechna rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na <http://nalus.usoud.cz>), vydanému v mezidobí, Nejvyšší soud dodal, že právo na projednání věci v přiměřené době (které je obsahově shodné s právem na projednání věci bez zbytečných průtahů ve smyslu čl. 38 odst. 2 Listiny) mají jak účastníci správního řízení, na nějž dopadá čl. 6 odst. 1 Úmluvy, tak účastníci řízení, u nichž se řízení dotýká některého ze základních práv nebo svobod. Předmětem posuzovaného řízení před finančním ředitelstvím však podle Nejvyššího soudu ve věci stěžovatele nebylo žádné základní právo nebo svoboda zaručené Ústavou nebo Listinou. V řízení před finančním ředitelstvím bylo rozhodováno toliko o stěžovatelem požadovaném převedení přeplatku na DPH ve výši 14 773 Kč na daň z příjmů fyzických osob.

II.

Argumentace stěžovatele

6. Stěžovatel nejprve obsáhle rekapituluje napadená rozhodnutí a poté se vymezuje proti závěru Nejvyššího soudu z kasačního rozsudku, podle něhož daňové spory svým předmětem nejsou sporem o právo, respektive nepředstavují závazek soukromoprávní povahy (navzdory jejich finančním dopadům do majetkové sféry daňových poplatníků) a naopak spadají do tvrdého jádra výsad veřejné moci. Proto daňové řízení podle napadeného rozsudku Nejvyššího soudu není řízením, na které dopadá čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Takový závěr podle stěžovatele není správný, neboť stát může uložením daní podle čl. 11 odst. 5 Listiny omezit základní právo vlastnit majetek. Už z toho důvodu stěžovatel zastává názor, že daňové řízení patří mezi řízení, která jsou minimálně pod ochranou čl. 38 odst. 2 Listiny. Dále se stěžovatel domnívá, že přiměřená délka daňového řízení je daňovým poplatníkům zaručena čl. 41 Listiny základních práv Evropské unie, který zaručuje právo na řádnou správu. Odmítají-li obecné soudy v jeho věci aplikovat čl. 41 Listiny základních práv Evropské unie, s tvrzením, že ten dopadá jen na instituce Evropské unie a nikoliv na fiskální orgány členských států, pak takový závěr je podle stěžovatele minimálně v rozporu s rozsudkem Soudního dvora Evropské unie ze dne 3. 7. 2014 ve spojené věci C-129/13 a C-130/13 *Kamino International Logistics BV a Datema Hellmann Worldwide Logistics BV v. Staatssecretaris van Financiën*.

III.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

7. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a shledal, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, který byl účastníkem řízení, v němž byla vydána rozhodnutí napadená ústavní stížností. Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je právně zastoupen v souladu s § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu. Ústavní stížnost, v části napadající usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 5. 2021 č. j. 30 Cdo 3922/2020-181, usnesení městského soudu ze dne 20. 3. 2020 č. j. 53 Co 97/2020-151 a usnesení obvodního soudu ze dne 10. 12. 2019 č. j. 18 C 52/2015-141, je přípustná, neboť stěžovatel před jejím podáním vyčerpal veškeré zákonné procesní prostředky ochrany svých práv (§ 75 odst. 1 téhož zákona *a contrario*). Ústavní stížnost je přípustná i proti kasačnímu rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2019 č. j. 30 Cdo 1838/2017-125, a to s ohledem na splnění podmínek vymezených judikaturou Ústavního soudu (srov. usnesení ze dne 10. 10. 2017 sp. zn. III. ÚS 2752/17).

8. Napadá-li stěžovatel rozsudek městského soudu ze dne 24. 10. 2016 č. j. 53 Co 205/2016-77 a rozsudek obvodního soudu ze dne 18. 2. 2016 č. j. 18 C 52/2015-40, ve znění opravného usnesení ze dne 1. 12. 2016 č. j. 18 C 52/2015-81, je ústavní stížnost v této části nepřipustná, neboť tato rozhodnutí byla Nejvyšším soudem zrušena.

IV.

Vyjádření účastníků řízení a vedlejší účastnice řízení

9. Soudce zpravodaj postupem podle § 42 odst. 4 zákona o Ústavním soudu zaslal ústavní stížnost k vyjádření účastníkům řízení a vedlejší účastnici řízení.

10. Nejvyšší soud upozornil na to, že předmětem posuzovaného řízení nebylo základní právo nebo svoboda zaručená Ústavou či Listinou, ale bylo v něm rozhodováno pouze o požadavku stěžovatele na převedení přeplatku na DPH, nadto v bagatelní výši. Zdůraznil, že v posuzovaném řízení nešlo o daňové řízení ve smyslu stěžovatelem akcentovaného pozdějšího rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 8. 9. 2021 sp. zn. 30 Cdo 3118/2020, jeho výsledkem nemělo být vyměření ani zjištění daně, proto nemohlo mít žádný vliv na vlastnické právo či majetkovou podstatu stěžovatele. Nejvyšší soud setrval na názoru, že čl. 41 Listiny základních práv Evropské unie se nelze dovolávat vůči členským státům, nýbrž výlučně vůči orgánům, institucím a jiným subjektům Evropské unie. Protože podle názoru Nejvyššího soudu není ústavní stížnost proti jeho rozhodnutí přípustná ani důvodná, navrhl, aby Ústavní soud ústavní stížnost, neodmítne-li ji, zamítl.

11. Městský soud zdůraznil, že u posuzované věci byl vázán právním názorem Nejvyššího soudu a věc nemohl posoudit jinak. Inadále setrává na názoru, že odškodnění dlouhotrvajícího řízení o převedení přeplatku na dani není řízením podřaditelným pod čl. 6 odst. 1 Úmluvy a v žalobě je proto třeba vymezit konkrétní období nečinnosti rozhodujícího správního orgánu a prokázat vznik nemajetkové újmy,

a že když stěžovatel vady žaloby neodstranil, muselo dojít k jejímu odmítnutí. Městský soud navrhl, aby ústavní stížnost byla odmítnuta.

12. Obvodní soud uvedl, že stěžovatelem v ústavní stížnosti odkazovaná rozhodnutí považuje pro jeho věc za nepřipadná. V odvolacím řízení vedeném finančním ředitelstvím podle obvodního soudu nebylo řešeno základní právo ani svoboda stěžovatele a dovolací soud nikterak stěžovateli neupřel právo na rozhodnutí v přiměřené lhůtě, pouze konstatoval, že učinění úkonu v zákonné nebo přiměřené lhůtě je třeba posuzovat podle § 13 odst. 1 věty druhé nebo třetí zákona č. 82/1998 Sb. a obvodní soud poté ve věci postupoval v intencích závazného právního názoru Nejvyššího soudu. Obvodní soud navrhl, aby ústavní stížnost byla odmítnuta jako zjevně neopodstatněná.

13. Vedlejší účastnice se k ústavní stížnosti vyjádřila prostřednictvím Generálního finančního ředitelství, které odkázalo na právní argumentaci zařazenou do ústavní stížnosti podané Českou republikou – Ministerstvem financí ve věci vedené pod sp. zn. I. ÚS 3185/21 [pozn. ústavní stížnost byla odmítnuta usnesením ze dne 16. 12. 2021 sp. zn. II. ÚS 3185/21 pro nepřipustnost podle § 43 odst. 1 písm. e) zákona o Ústavním soudu, neboť Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 31. 8. 2021 č. j. 30 Cdo 3118/2020-250 (proti jehož právním závěrům vedlejší účastnice v postavení stěžovatelky brojila ústavní stížností) zrušil rozsudek městského soudu i rozsudek obvodního soudu, věc vrátil obvodnímu soudu k dalšímu řízení, a řízení dále pokračuje].

14. V odkazované ústavní stížnosti vedlejší účastnice mimo jiné uvedla, že rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 3118/20 opomíjí stávající právní názor Ústavního soudu o možném zásahu daňových kontrol nebo daňových řízení do ústavně zaručených práv osob (právo na majetek a narušení autonomní sféry jednotlivce) a nerespektuje dosavadní judikaturu Nejvyššího soudu, ve které je odlišně nahlíženo na daňová řízení, kterými byla uložena povinnost zaplatit penále, čímž spadají do věcné působnosti čl. 6 odst. 1 Úmluvy, a na ostatní, která penále neobsahují, a u kterých se tak neposuzuje nepřiměřená délka řízení, ale toliko jednotlivé průtahy.

15. Vedlejší účastnice odkázala na náleze ze dne 22. 2. 2019 sp. zn. II ÚS 819/18 (N 29/92 SbNU 304), který se zabýval zákonností zásahu do vlastnického práva při prověřování daňových povinností. Ústavní soud v něm dospěl k závěru, že do vlastnického práva nebylo zasaženo tím, že po dobu trvání daňové kontroly byla správcem daně prověřována sporná částka nárokovaného nadměrného odpočtu. Ústavní soud – podle vedlejší účastnice – neshledal nezákonný zásah do majetkových práv jednotlivce vedením daňové kontroly, ev. v délce jejího trvání, a potvrdil, že daňová kontrola je akceptovatelnou výjimkou ze základního práva na majetek a není zásahem do čl. 11 Listiny. K tomu dodává, že správce daně musí při daňové kontrole dbát na zachování práv a právem chráněných zájmů daňových subjektů a ostatních osob zúčastněných na daňovém řízení [a v této souvislosti odkazuje zejména na stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 8. 11. 2011 sp. zn. Pl. ÚS-st. 33/11 (ST 33/63 SbNU 567; 368/2011 Sb.)].

16. Závěry nálezu sp. zn. II. ÚS 570/20 na posuzovaný případ podle vedlejší účastnice nelze aplikovat, neboť se týká pouze případů, kdy správní orgány rozhodují o základních právech a svobodách uvedených zejména v hlavě druhé Listiny (pozn. vedlejší účastnice tak setrvala na pozici, jakou prezentovala ve svém vyjádření ke druhému dovolání stěžovatele, že náleze se týká toliko práva na informace podle čl. 17 Listiny a jeho závěry

tak nelze rozšiřovat na práva ostatní – srov. k tomu č. l. 176 spisu obvodního soudu). Půjde-li o výkon běžné agendy orgánů finanční správy, tedy zejména o postupy, jejichž cílem je správné zjištění a stanovení daní a zabezpečení jejich úpravy, je stěžovatelka přesvědčena, a to i s ohledem na závěry uvedené Nejvyšším soudem v rozsudku ze dne 14. 5. 2021 sp. zn. 30 Cdo 3118/2020, že nejde o základní práva vymezená Listinou. Proto platí, že postupy při správě daní ani daňové řízení nejsou řízením o základních právech a svobodách, takže související žádosti o náhradu nemajetkové újmy je třeba „posuzovat v rovině dílčích průtahů v řízení, nikoli v rovině nepřiměřenosti celkové délky řízení“.

17. Vyjádření účastníků a vedlejší účastnice řízení Ústavní soud nezasílal stěžovateli na vědomí a k případné replice, neboť tato vyjádření nepřesahují argumentaci obsaženou v napadených rozhodnutích. Stěžovatel však po nahlédnutí do spisu a seznámení s obsahem vyjádření zaslal Ústavnímu soudu podání, v němž na vyjádření reagoval a upozorňoval na jejich obsahová pochybení. K replice stěžovatel přiložil usnesení městského soudu ze dne 13. 12. 2021 č. j. 20 Co 415/2021-42 a konstatoval, že podle jeho názoru není lepšího shrnutí.

V.

Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

18. Ústavní soud ve své judikatuře opakovaně zdůrazňuje, že není součástí soudní soustavy a nepřísluší mu proto ani právo vykonávat dohled nad rozhodovací činností obecných soudů [srov. např. náleze ze dne 1. 2. 1994 sp. zn. III. ÚS 23/93 (N 5/1 SbNU 41)]. Do jejich rozhodovací činnosti je oprávněn zasáhnout pouze tehdy, došlo-li pravomocným rozhodnutím v řízení, jehož byl stěžovatel účastníkem, k porušení jeho základních práv či svobod chráněných ústavním pořádkem. Skutečnost, že se obecný soud opřel o právní názor (resp. o výklad zákona, případně jiného právního předpisu), se kterým se stěžovatel neztotožňuje, nezakládá sama o sobě relevantní důvod k podání ústavní stížnosti [náleze ze dne 26. 6. 1995 sp. zn. IV. ÚS 188/94 (N 39/3 SbNU 281)]. Ústavní soud však na druhé straně konstatuje, že výklad a následná aplikace právních předpisů obecnými soudy mohou být v některých případech natolik extrémní, že vybočí z mezí hlavy páté Listiny, jakož i z principů ovládajících demokratický právní stát, a zasáhnou tak do některého ústavně zaručeného základního práva.

19. Jak vyplynulo z provedené rekapitulace, důvody, podle nichž obecné soudy nevyhověly stěžovatelově žalobě, se v průběhu řízení měnily. Původně obecné soudy konstatovaly porušení stěžovatelova práva způsobené nesprávným úředním postupem orgánu veřejné moci, ale jeho žalobu zamítly toliko co do požadované formy zadostiučinění. Následně došlo s odkazem na závazný právní názor Nejvyššího soudu k odmítnutí stěžovatelovy žaloby s tím, že nedostatečně specifikoval, u kterých rozhodnutí shledává průtahy, a jakou částku za takové průtahy požaduje. V pořadí druhém rozhodnutí v dané věci Nejvyšší soud reflektoval závěry v mezidobí vydaného nálezu sp. zn. II. ÚS 570/20 s tím, že i stěžovatel by se mohl domáhat zadostiučinění za nepřiměřeně dlouhé řízení před finančním ředitelstvím, nicméně to jen za podmínky, že by takovým řízením bylo dotčeno některé ze stěžovatelových základních práv nebo svobod, což Nejvyšší soud neshledal. O několik měsíců později Nejvyšší soud uvedenou úvahu rozvinul v odkazovaném rozsudku sp. zn. 30 Cdo 3118/2020, a to v návaznosti na náleze sp. zn. II. ÚS 570/20 a v návaznosti na rozsudek velkého senátu Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2020 sp. zn. 31 Cdo 2402/2020, když uvedl, že již nadále nebude

při posuzování nároků na náhradu nemajetkové újmy způsobené nepřiměřenou délkou řízení rozhodné, zda toto řízení spadá do věcné působnosti čl. 6 odst. 1 Úmluvy, či nikoliv. Bude rozhodné pouze to, zda jde o správní řízení, jehož předmětem je základní právo nebo svoboda, neboť u nich vyplývá právo na přiměřenou délku řízení z čl. 38 odst. 2 Listiny. S ohledem na podstatu posuzované věci uzavřel, že daňové řízení, včetně daňové kontroly, se mimo jiné dotýká ústavním pořádkem zaručeného práva na ochranu vlastnictví a práva na informační autonomii jednotlivce.

20. Tento závěr je podle Ústavního soudu z určujícího hlediska – tedy hlediska možného zásahu do základních práv, svobod, jakož ústavních principů zaručených ústavněprávním pořádkem daňovému subjektu – souladný i s rozsudkem Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 2. 2014 sp. zn. 9 Afs 72/2012, podle něhož může nezákonné nakládání s daňovým přeplatkem daňového subjektu orgánem daňové správy znamenat porušení principů ovládajících demokratický právní stát. Z další judikatury Nejvyššího správního soudu (srov. rozsudek ze dne 20. 11. 2019 č. j. 2 Afs 73/2019-64) lze dovodit, že dispozice s daňovým přeplatkem daňovým subjektem může být jedním ze způsobů plnění daňových povinností. Je-li daňovému subjektu v takové dispozici orgánem daňové správy bráněno, podléhá postup správce daně přezkumu [srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 5. 2014 č. j. 7 Afs 68/2013-36 (pozn. rozsudek byl vydán ke kasační stížnosti stěžovatele)].

21. Ústavní soud se neztotožňuje se závěrem Nejvyššího soudu, jenž zdůraznil i ve svém vyjádření k ústavní stížnosti, že činnost správce daně by mohla neústavně zasáhnout do základních práv stěžovatele jen tehdy, šlo-li by v daném řízení o vyměření či zjištění daně, neboť stěžovatel nemůže být pro samotnou povahu omezení dispozic s přeplatkem na dani nepřipustně omezen při plnění svých daňových a jiných obdobných povinností. O tom, že tato Nejvyšším soudem použitá distinkce mezi rozsudkem sp. zn. 30 Cdo 3118/2020 a napadeným usnesením Nejvyššího soudu (kdy v první věci podle Nejvyššího soudu základní práva a svobody byly předmětem řízení a ve druhé věci nikoliv) není přesvědčivá, svědčí podle Ústavního soudu i skutečnost, že ani sama vedlejší účastnice neshledává určující rozdíl mezi řízeními, z nichž vzešla naposledy odkazovaná rozhodnutí Nejvyššího soudu. Podle vedlejší účastnice se naopak obě řízení týkala téhož, kdy na jejich počátku stála dokonce prakticky identická dovolací argumentace obou daňových subjektů jako dovolatelů.

22. Ústavnímu soudu v řízení o posuzované ústavní stížnosti nepřísluší autoritativně přezkoumávat rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 3118/20, byť vedlejší účastnice k takovému postupu implicitně nabádá, když nesouhlasí s přístupem, že by se přiměřenost délky řízení (tedy nejen existence eventuálních průtahů) měla posuzovat u všech správních řízení, u nichž je předmětem základní právo nebo svoboda. Nejvyšší soud podle názoru Ústavního soudu přesvědčivě vysvětlil nejen důvody, pro něž nutno vyžadovat přiměřenou délku řízení i před jinými orgány než soudy ve smyslu čl. 6 Úmluvy, navazuje-li na takové řízení soudní přezkum, ale s ohledem na nálezh sp. zn. II. ÚS 570/20 též dovodil, že čl. 38 odst. 2 Listiny musí být vykládán autonomně v tom smyslu, že zaručuje řízení bez průtahů i přiměřenou délku řízení jako takovou, a že zaručuje projednání věci v přiměřené době ve všech správních řízeních, v nichž jde o základní právo nebo svobodu bez ohledu na to, zda na ně navazuje soudní přezkum či nikoli.

23. Tyto závěry Nejvyššího soudu neodporují nálezu sp. zn. II. ÚS 819/18, neboť v něm se Ústavní soud zabýval nikoliv kontrolou orgány finanční správy, ale tím, že během celého trvání kontroly byla zadržována – podle Ústavního soudu nadbytečně a nepřiměřeně – sporná i nesporná část nadměrného odpočtu DPH. To, že z čl. 11 odst. 5 Listiny lze podle vedlejší účastnice dovodit, že daňová kontrola – je-li prováděna v souladu se zákonem a ústavními principy – je kryta akceptovatelnou výjimkou pro zásah do základních práv (svobod), není rozsudkem Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 3118/2020 jakkoliv zpochybněno. Nikoliv přílehlavé je v této souvislosti zdůraznění uvedené Nejvyšším soudem v jeho vyjádření, že i podle nálezu ze dne 18. 5. 2021 sp. zn. Pl. ÚS 23/20 (230/2021 Sb.); bod 40. nespadá daňové řízení s odkazem na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva do kategorie rozhodování o občanských právech a svobodách. Nejvyšší soud ve vyjádření v daném kontextu již nezmínil, že v bodě 41. téhož nálezu Ústavního soudu se výslovně uvádí – právě v souladu s nálezem sp. zn. II. ÚS 570/20 a v souladu s rozsudkem Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 3118/20 – že daňové řízení spadá pod ochranu práv a svobod zaručených Listinou a pod ochranu principů vlastních uspořádání společnosti v demokratický právní stát. Ústavní soud výše vysvětlil, že principy, práva a svobody zaručené ústavním pořádkem se projeví v souladu s odkazovanou judikaturou Nejvyššího správního soudu i v eventuální (ne)možnosti daňového subjektu nakládat s daňovým přeplatkem na dani ve prospěch splnění jiné daňové povinnosti.

24. Poukaz Nejvyššího soudu na údajnou bagatelní výši stěžovatelova přeplatku, jímž chtěl právě za účelem plnění svých daňových povinností disponovat, nelze považovat za relevantní, mimo jiné proto, že veřejné (daňové) právo hranice, jímž zákonodárce omezil prostřednictvím majetkového censu podávání opravných prostředků v civilním řízení, nepoužívá. Navíc, v řízení, z něhož vzešla ústavní stížností napadená rozhodnutí, nejde o samotný přeplatek (jeho výši), ale o eventuální odškodnění v penězích za nesprávný úřední postup, a to v částce, která není bagatelní ani z hlediska přípustnosti dovolání v civilním řízení. Na údajnou bagatelnost nutno podle Ústavního soudu v perspektivě dané věci nahlížet i tak, že zákon spojuje s nesplněním (resp. s neúplným splněním) daňové povinnosti sankce, jež mohou původní nedoplatek na dani v rozsahu, jenž lze srovnat s částkou označenou zákonodárcem pro jiné účely jako bagatelní, značně překonat.

25. Ústavní soud nepředjímá výsledek rozhodnutí o (ne)poskytnutí zadostiučinění v penězích (a jeho výši) za eventuální nepřiměřenou délku řízení. Podstatná je skutečnost, že i ve stěžovatelově věci se uplatní princip incidentní retrospektivity nových (ev. změněných) právních názorů vytvořených judikaturními změnami [srov. k tomu nálezu ze dne 5. 8. 2010 sp. zn. II. ÚS 3168/09 (N 158/58 SbNU 345)]. Právní názor, že rozhodující podmínkou při posuzování nároků na náhradu nemajetkové újmy způsobené nepřiměřenou délkou řízení bude pouze to, zda jde o správní řízení, v němž je dotčeno základní právo nebo svoboda (neboť v takovém případě vyplývá právo na přiměřenou délku řízení přímo z čl. 38 odst. 2 Listiny), musí být proto aplikován na všechna probíhající řízení.

26. Vzhledem k výše uvedeným zjištěním Ústavní soud shledal, že napadeným rozsudkem Nejvyššího soudu a navazujícími usneseními obecných soudů došlo k porušení práva stěžovatele na náhradu škody způsobené nesprávným úředním postupem zaručeného v čl. 36 odst. 3 Listiny. Z těchto důvodů proto podle § 82 odst. 1 zákona

o Ústavním soudu ústavní stížnosti částečně vyhověl a tato napadená rozhodnutí podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu zrušil (II. výrok). Vzhledem k tomu, že od ústního jednání nebylo možno očekávat další objasnění věci, Ústavní soud od něj podle § 44 věty první zákona o Ústavním soudu upustil.

27. Domáhá-li se stěžovatel zrušení rozsudku městského soudu ze dne 24. 10. 2016 č. j. 53 Co 205/2016-77 a rozsudku obvodního soudu ze dne 18. 2. 2016 č. j. 18 C 52/2015-40, ve znění opravného usnesení ze dne 1. 12. 2016 č. j. 18 C 52/2015-81, je v tomto rozsahu ústavní stížnost nepřipustná, a proto ji Ústavní soud podle § 43 odst. 1 písm. e) zákona o Ústavním soudu odmítl (III. výrok).

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 22. února 2022

Josef Fiala
předseda senátu